

COLOR SCHEME IN THE FORMATION OF THE ARTISTIC ENVIRONMENT OF THE INTERIOR OF MODERN EDUCATIONAL CENTERS

Sultonova Dilshoda Namazovna

Doctor of Sciences in Architecture (DSc), prof.

ORCID ID: 0009-0009-7926-5928

Google scholar: <https://scholar.google.com/citations>

Samarkand city. Samarkand State University of Architecture and Construction

E-mail: dilsultoni@list.ru

Siddiqova Madinabonu Asatilla qizi

1st year master's student

Samarkand city. Samarkand State University of Architecture and Construction

ABSTRACT

In this article, the role and importance of colors in the artistic design of educational institutions and educational centers is studied. Scientific solutions for the design of color types, taking into account the type of educational institution and the psychophysiological abilities of students, are presented by the authors. studied.

Keywords: “Color, cold color, warm color, educational system, educational centers, color construction”

ZAMONAVIY O‘QUV MARKAZLARI INTERYERI BADIY MUHITINI SHAKLLANTIRISHDA RANG YECHIMI

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada, ta’lim muassalarida rang mutonosibliigi hamda o‘quv markazlarining badiiy jihatdan loyihalashda ranglarning o‘rni va ahamiyati o‘rganilib, Rang turlarini ta’lim muassasining turi va undagi o‘quvchilarning psixofiziologik qobiliyatlarini inobatga olgan holda loyihalashda ilmiy yechimlar mualliflar tomonidan o‘rganilgan.

Kalit so‘zlarlar: “Rang, sovuq rang, iliq rang, ta’lim tizimi, o‘quv markazlari, rang konstrakti”

KIRISH

Zamonaviy dunyoda bugungi yangilanishlar davrida barcha sohalar kabi ta'lim sohasi ham o'zining eng zamonaviy ko'rinishlariga ega bo'ldi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2020-yil 23- sentabr kuni "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunning yangi taxririni imzoladi. Ushbu qonunda ta'lim turlari quyidagilar etib belgilangan: maktabgacha ta'lim va tarbiya; umumiy o'rta va o'rta maxsus ta'lim; professional ta'lim; oliy ta'lim; oliy ta'limdan keyingi ta'lim; kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish; maktabdan tashqari ta'lim. Ta'lim muassasi barcha tamonlarni mukammal etib loyihalaniishi ta'limning sifatiga sezilarli ta'sir etishi aniq isbotlangadir. Belgilangan QMQ va SHQNlarga asosan yuqoridagi ta'lim muassalari arxitekturaviy, interyer tamonlarni yechimlari belgilangan bo'lib, bunda tarbiyalanuvchilar, o'quvchilar va talabalarning fiziopsixologik xususiyatlari hamda ta'lim muassasasining ta'lim yunalishlariga mos holda loyihalaniadi. Bunda davlat qurilish normalari asosida belgilangan norma va standartlarga qattiq rioya etiladi. Bunda davlat nazoratchi va buyurtmachidir. Yuqoridagi ta'lim turlariga tayyorgarlik va mahsus tayyorlov kurslari bugungi kunda ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylanib ulgurdi. ta'lim tizimining tayyorlov va mustaqil ta'limning kelajagi sifatida qarolmoqda. Bunga misol ta'rifida "Najot ta'lim" "Meta ta'lim" o'quv markazlarini sanab o'tish munda. Ta'lim to'g'risidagi qonunda nazarda tutilgan talim shakllari o'quv binolarini davlat arxitekturaviy, interyer jihatdan normalarni belgilangan normalar asosida loyihalaniishi o'z nazoratida bo'ladi. Lekin farzandlarimiz maktabdan ko'proq vaqtini o'kazadigan o'quv markazlari arxitekturaviy, interyer jihatdan ta'limning ixtiyorida qolmoqda. Mualliflar tamonidan o'quv markazlari interyeri badiiy muhitini shakllantirishda rang yechimi loyihashga bog'liq ilmiy-texnik jihatlari o'rganilib, mavjud muammolar va ularning zamonaviy yechimlari haqida rang yechimlari ishlab chiqildi.

Tadqiqot metodlari. Tadqiqot jarayonida ilmiy va o'quv-uslubiy adabiyotlar tahlili, pedagogik-tarixiy kuzatuv, umumlashtirish, metodlaridan foydalanildi.

Tadqiqot natijalari va muhokamalar. Bino interyerida rang katta rol o'ynaydi. Tegishli rang koloristikasi yordamida insonning kayfiyatini va ruhiy holatini o'zgartirish va ma'lum bir me'yorga rostdash mumkin: uning emotsional tonusini ko'tarish, organizmning fizik ortiqcha singdiruvchanligini pasaytirish, quvonch va xushkayfiyatni hosil qilish, bayramona ruhiyat, ishbilarmonlik, xotirjamlik va hushyorlik, hozirjavoblik, ish qobiliyatini ko'tarish va h.k. Bundan tashqari rangli effektlar bilan ma'lum darajada tashqi muhitning miqroiqlimga ko'rsatadigan noxush ta'sirini qisman bartaraf qilish mumkin, kenglikda ma'lumotlik orientatsiyani, xonalarning sanitar-gigiyenik holatini yaxshilashga shartsharoit yaratishi mumkin. Rang yordamida xonaning harorat - namlik rejimini rostdash va shovqinni bartaraf etish

ham mumkin. Issiqlikning ortiqchaligini va yetishmasligini bartaraf qilish to'g'ridan to'g'ri sovuq yoki iliq ranglarga bog'liq. Xuddi shu yerdan yorug'likning tushish tomonlari bo'yicha yo'naltirishiga bog'liq ravishda xonalar devorlarining bo'yalishiga tavsiyalar berish mumkin. Janubga qaratilgan xonalarda sovuq tonlar issiqlik nurlarini yaxshi yutadi, yorug'likning yorqinligini pasaytiradi, quyosh yorug'ligining jazirama psixologik ta'sirini bartaraf etadi. Inson o'zining go'zallikka intilishida ishlab chiqarish va estetik ehtiyojlardan kelib chiqqan holda interyerli rangli gammani ongli ravishda tanlay oladi. Rangga nisbatan qabul qilishdagi emotsionallik insonda rangning assotsiativ ta'siri orqali namoyon bo'ladi. O'zining xarakteri ranglari bilan ma'lum voqelik va predmetlarning aloqadorligi rang ramzni qabul qilishida hosil bo'ladigan inson ongidagi ma'lum bir sezgi orqali his qilishida transformirovkalanadi. Quyosh, olov - sariq va qizil ranglarda bo'lganligi tufayli ular iliqlikni his qilishni hosil qiladi, shuning uchun ham «issiqlik» sifatida qabul qilinadi. Shu asosda quyidagi assotsiatsiyalar hosil qilindi: quvonchli – g'amgin, yengil – og'ir, jarangdor - jimlik, dinamiklik - statiklik va shu kabilar. Bularning barchasiga shuni qo'shimcha qilish kerakki, shartli ravishda belgilangan ranglarning xossalardan «sovuqlik» va «issiqlik» eng ustuvor deb sanaladi.

Zamonaviy o'quv markazlari interyerini loyihalashda ranglarning bu xususiyatlari inobatga olinmoqdami, badiiy muhitini shakllantirishda rang turlari davlat standartlariga mos tanlanganmi? O'quv markazlari deyarli shaxsiy yandoshuv asosida interyer loyihalanganligini inobatga olib, bu borada dunyoda mashhur va natijalari bilan yuqori o'rinda turuvchi o'quv markazlarini o'gandik va quyidagi aniqladik.

Atrof-muhit uchun ranglar palitrasini tanlashda talabalarning aniq yosh guruhini hisobga olish juda muhimdir. Bu jarayonni osonlashtirish uchun "Rang, atrof-muhit va inson munosabati" muallifi Frank X. Mahnke yosh guruhlariga qarab ta'lim muhitini rang berishda amal qilish kerak bo'lgan ko'rsatmalarni sanab o'tamiz. Ikki yoshdan to'rt yoshgacha bo'lgan maktabgacha yoshdagi o'quvchilar va besh yoshdan o'n yoshgacha bo'lgan boshlang'ich maktab o'quvchilari issiq va yorqin ranglarni afzal ko'rishadi. Ranglar jadvalining issiqroq qismini egallagan qizil, to'q sariq va sariq ranglar kichkintoylarning ekstrovert tabiatini muammosiz to'ldiradi. Boshqa tomondan, o'n bir yoshdan o'n uch yoshgacha bo'lgan o'rta maktab o'quvchilari va o'n to'rt yoshdan o'n sakkiz yoshgacha bo'lgan o'rta maktab o'quvchilari yengil va xotirjam ohanglarga moyil. Moviy, yashil va binafsha ranglar bolalarning bolalikdan kattalikka o'tish davrida dam olish va diqqatni jamlash qobiliyatiga ega bo'lgan ranglar jadvalining sovuqroq qismini o'z ichiga oladi.

Rang hissiyotlarga, e'tiborga, xatti-harakatlarga va natijada o'quvchilarning yutuqlariga ta'sir qilish qobiliyatiga ega. Ranglar orqali rag'batlantirish ostida ham,

haddan tashqari rag‘batlantirishdan ham qochish kerak. Ranglar muvozanatiga erishish o‘quvchilarning o‘shishi uchun ijobiy muhit yaratish uchun idealdir. Oddiygina “rangli” makonni loyihalash konstruktiv yechim emas. Chunki maktab ranglari yillar davomida minglab bolalarga ta’sir qiladi.

Ko‘pincha bolalar kelajagini shakllantiradigan ta’lim markazidagi ranglarning ahamiyati e’tibordan chetda qoladi. Neytral ranglar odatda bir nechta markazlashtirilgan nuqtalarda maktabning mavzu ranglarini vaqti-vaqti bilan ishlatish bilan devorlarni bezatadi. Rangdan foydalanish tez-tez tozalash va texnik xizmat ko‘rsatish talablarini minimallashtirish uchun mebelda qabul qilingan quyruq soyalar bilan izohlanadigan funkcionallik bilan cheklangan.

Ta’lim muhitida, garchi funktsiya estetikaga putur etkazsa ham, rang tanlash rang psixologiyasi fani tomonidan boshqarilishi mumkin. Ba’zi ranglar ma’lumotni singdirishni kuchaytirish xususiyatiga ega, ba’zilari esa o‘quvchilarning fikrlash jarayonini osonlashtiradi. O‘quv maydonining maqsadini yodda tutgan holda, o‘quv markazlarida o‘rganishni osonlashtirish uchun samarali ranglar sxemasini olish mumkin. Faqatgina xonaning devorlari bilan chegaralanib qolmasdan, mo‘jallangan effektga qarab, ranglar palitrasi mebel, ship va hatto polda ham samarali ishlatilishi mumkin.

Glenbard West High School	Samarqand IT xususiy maktabi
	
<p>1-rasm. Hamilton boshlang‘ich maktabi qo‘shimcha darslar xonasi</p>	<p>2-rasm. Dars o‘tish xonasining rang echimi</p>
<p>Samarqand shahridagi. “Registon” xususiy o‘quv markazi interyeri</p>	

3-rasm. Bino fasadi

4-rasm. Dars o'tish xonasining issiq ranglar echimi

Atrof-muhit uchun ranglar palitrasini tanlashda talabalarning aniq yosh guruhini hisobga olish juda muhimdir. Ikki yoshdan to‘rt yoshgacha bo‘lgan maktabgacha yoshdagi o‘quvchilar va besh yoshdan o‘n yoshgacha bo‘lgan boshlang‘ich maktab o‘quvchilari issiq va yorqin ranglarni afzal ko‘rishadi. Ranglar jadvalining issiqroq qismini egallagan qizil, to‘q sariq va sariq ranglar kichkintoylarning ekstrovert tabiatini muammosiz to‘ldiradi. Boshqa tomondan, o‘n bir yoshdan o‘n uch yoshgacha bo‘lgan o‘rta maktab o‘quvchilari va o‘n to‘rt yoshdan o‘n sakkiz yoshgacha bo‘lgan o‘rta maktab o‘quvchilari engil va xotirjam ohanglarga moyil. Moviy, yashil va binafsha ranglar bolalarning bolalikdan kattalikka o‘tish davrida dam olish va diqqatni jamlash qobiliyatiga ega bo‘lgan ranglar jadvalining sovuqroq qismini o‘z ichiga oladi. Ta’lim jarayonida ranglarning xususiyatlarini quyidagicha ifodalash munker:

- Issiq sariq rang jonli va baquvvat bo‘lib, quyosh va yoz fasli bilan bog‘liq ijobiy his-tuyg‘ularni uyg‘otadi.
- Yashil, sovuq rang dam olish va xotirjamlik bilan bog‘liq bo‘lib, undan keyin qulaylik, tinchlik, umid, baxt va hayajon keladi.
- Neytral kul rang asosan qayg‘u, yolg‘izlik, tushkunlik, chalkashlik, zerikish, charchoq, g‘azab va qo‘rquv kabi salbiy his-tuyg‘ular bilan bog‘liq.

XULOSA

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ranglar jismoniy va aqliy zaif odamlarga terapevtik ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Rangli shaffof varaqni qora va oq sahifaga joylashtirish disleksik bolalarga yaxshiroq o‘qishga yordam berdi.

O‘quv markazlarini bezatishda ranglar o‘quvchilarni mustaqil o‘rganishlarini va xon atmosferasini tuzishda muhim rol o‘ynaydi. Odatda, o‘quv markazlari xonlarini beziishda ko‘p yo‘llar mavjud va har bir xonaning o‘zining xususiyatlariga va maqsadlariga qarab ranglar tanlanadi.

Ayni vaqtning o'zida, har bir rangning o'quvchilar uchun o'z ma'no va ta'siri bor. Quyidagi ranglar o'quvchilarning ehtiyotkorligi, tushunishlari, motivatsiyasi va o'rganishlari uchun muhim bo'lishi mumkin:

1. **Yashil rang:** Yashil rang o'quvchilarga tinchlik hissiyatini oshirishi mumkin. U o'quvchilarning tashqi jihatlarini shakllanishida saboqlarini yaxshi o'zlashtirishiga yordam berishi mumkin.

2. **Ko'k rang:** Ko'k rang kuchli asqotadi, o'quvchilarga tinchlantiruvchi ta'siri bo'lishi mumkin. U o'quvchilarning konsentratsiyasini oshirishga yordam beradi.

3. **Sarimsoq ranglar:** Sariq va orom ranglar o'quvchilarning chuqurlashtirish va ilg'or maqsadlariga qaratilgan e'tiborlarini oshirishda yordam beradi.

4. **Oq rang:** Oq rang o'quvchilarga noziklik, sodda va tez tushunishga yordam berishi mumkin.

5. **Yorqin ranglar (qizil, sariq):** Ular energiya va chuqurlashtirish hissiyatlarini oshirishda yordam berishi mumkin, ammo ular juda ko'p foydalanilganda o'quvchilarda qorqinch va intizorlik hosil bo'lishi mumkin.

6. **Kul rang:** o'quvchilarga tinchlantiruvchi ta'sirga ega.

Samarqand shahri o'quv markazlari interyerini bezatishda, ranglar kombinatsiyasini aniqlash ham muhimdir. Bunday ranglar birgalikda o'quvchilarga qiziqish va motivatsiya qo'shishda yordam berishi mumkin. Masalan, yashil va ko'k ranglar sinf atmosferasini yaxshi ko'tarishga yordam berishi mumkin. Ular har bir rangning ta'sirini tushunish va uni o'quvchilarga yaxshi maqsadlar uchun qo'llashda juda muhim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. 2020-yil, 23- sentabr.
2. Алвар. А Архитектура и гуманизм.—М.: Прогресс, 1978.
3. Алексеев В.И., Вержбицкий В. Интерьеры обеденного зала в предприятиях общественного питания. В кн.: «Интерьеры общественных зданий». Госстройиздат. 1963.
4. Ананьев Б.Г., Рыбалко Е.Ф. Особенности восприятия пространства у детей.
5. Анохин П.К. Новое о работе мозга. «Наука и человечество». «Знание», 1965.
6. Аронин Дж.Э. Климат и архитектура. М., 1959.
7. Сирожиддин Мурадов. [ПРОБЛЕМЫ ТУШЕНИЯ ПОЖАРОВ КЛАССА Е ЛИЧНЫМ СОСТАВОМ ПОЖАРНОЙ ОХРАНЫ В МИРЕ](#). International journal of advanced research in education, technology and management. 2023/5/25.
8. Muradov S. [ANALYSIS OF "MEASURES TO ENSURE OCCUPATIONAL SAFETY IN THE FIELD OF CARGO TRANSPORTATION AND LOADING."](#)

International journal of advanced research in education, technology and management.
2023/9/29. [bet 127-132]

9. Мурадов С., Ражабов Х. Ф. [ИЗУЧЕНИЯ УСЛОВИЯ ТРУДА В КОМПАНИИ ЕВРОПЫ](#). International journal of advanced research in education, technology and management. Vol. 2 No. 10 (2023) 2023-10-06.

10. Султанова Д.Н. Сиддиқова М.А. Хусусий о‘қув марказларининг ташкил топшиши ва янги илмию ва амалию методларни қоллаш// Меъморчилик ва қурилиш муаммолари. СамДАҚУ. – Самарқанд, 2023. 3-сон. -Б. 211-213. (18.00.00, Миллий нашрлар, № 2).

11. Султанова Д.Н. Harmony Of Art In Architecture Of Uzbekistan / Гармония искусства в архитектуре Узбекистана// The American Journal of Social Science and Education Innovations (ISSN – 2689-100x) Published: May 17, 2021 | Pages: 87-94 Doi: <https://doi.org/10.37547/tajssei/Volume03Issue05-16> IMPACT FACTOR 2021: 5. 857 OC LC - 1121105668 –Б. 87-94.

12. Султанова Д.Н. Samarqand shahridagi “Almaz” restorani Interyerining badiiy bezaklari//«Образование и наука в XXI веке» Rossiya xalqaro ilmiy jurnali. Кемерево-2022. 24 сон. -Б. 420-425. file:///C:/Users/Dilshoda/Downloads/.

13. Султанова Д.Н. Искусство как психологическое воспитание ребёнка/ Материалы международной научно-практической конференции: «Архитектура и архитектурная среда: вопросы исторического и современного развития». (ТИУ) сборник статей. (23-24 апреля) / ТомII. – Тюмень: ТИУ, 2021. – 462 с. – С. 473.

14. Султанова Д.Н. Формирование профессиональных компетенций у будущего учителя изобразительного искусства/ Инновационные технологии в дизайн-образовании и изобразительном искусстве: теория и практика // материалы VII Всероссийской научно-практ. Конф. – Ялта: ГПА КФУ им.В.И. Вернадского, 2021. – 60 с.-Б. 21-15.

15. Султанова Д.Н. Домостроительные комбинаты в архитектуре Узбекистана/VI Международной научно-практической конференции «Дизайн и архитектура: синтез теории и практики». ФГБОУ ВО «КубГУ» 18-23 апреля 2022.–С. 317-321.<https://kubsu.ru/sites/default/files/faculty/dizayn>.